

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Західнодонбаський інститут
(назва навчального підрозділу)

кафедра економіки та менеджменту
(повна назва кафедри, циклової комісії)

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЕКТ)

Управління бізнес-процесами
(назва дисципліни)

на тему: Оптимізація бізнес-процесів використання основних фондів на
промисловому підприємстві

Студента Кальмуса І.С.
(прізвище та ініціали)

курсу IV
групи ІН35-9-22-Б1М(4.0д)

напряму підготовки (спеціальності) _____
Менеджмент

спеціалізації _____

Керівник Міщенко Л.О.
к.е.н., доцент
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Павлоград
2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність та роль бізнес-процесів у діяльності промислового підприємства.....	7
1.2. Економічна характеристика основних фондів та показники їх використання.....	9
1.3. Взаємозв'язок ефективності бізнес-процесів із рівнем використання основних фондів.....	13
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ НА КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	16
2.1. Техніко-економічна характеристика комунального підприємства «Тернівське житлово-комунальне підприємство».....	16
2.2. Аналіз та оцінювання ефективності бізнес-процесів, пов'язаних із використанням основних фондів.....	23
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА КП «ТЖКП».....	26
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32

ВСТУП

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств житлово-комунального господарства підвищеної ефективності та раціонального використання наявних ресурсів. Одним із ключових факторів забезпечення безперервності та якості комунальних послуг є стан і використання основних фондів, до яких належать мережі, обладнання, транспортні засоби, будівлі та інша інфраструктура. Високий ступінь фізичного й морального зносу цих активів, характерний для більшості підприємств ЖКГ, призводить до зниження продуктивності, збільшення витрат, зростання аварійності та погіршення рівня обслуговування населення. Тому актуальним є впровадження сучасних підходів до управління бізнес-процесами, що дозволяють оптимізувати використання основних фондів і підвищити загальну ефективність діяльності підприємства.

Застосування бізнес-процесного підходу в системі управління підприємством ЖКГ дозволяє систематизувати, формалізувати й удосконалити ключові операції, пов'язані з технічним обслуговуванням, відтворенням, модернізацією та експлуатацією основних фондів. Оптимізація цих процесів сприяє зменшенню втрат ресурсів, скороченню простоїв обладнання, підвищенню рівня контролю технічного стану та ефективному плануванню інвестицій на оновлення інфраструктури. У результаті підприємство отримує можливість забезпечувати стабільність послуг, покращувати якість сервісу та підвищувати конкурентоспроможність у сфері комунальних послуг.

у сучасній економіці питання управління підприємствами розглядаються з урахуванням галузевих особливостей, оскільки від особливостей організації процесу виробництва залежить не тільки система управління самим підприємством, а й вплив результатів його діяльності на господарський комплекс держави. Проблеми забезпечення розвитку підприємств житлово-комунального господарства висвітлено в роботах П.П.

Борщевського, Б.М. да- нилишина, с.і. дорогунцова, о.в. димченко, о.о. Євсєєва, в.і. Логвиненка, о. П. Хом'яка та інших учених. Аналіз вітчизняних наукових досліджень та публікацій показав, що недостатньо уваги приділено системним дослідженням управління розвитком підприємств житлово-комунального господарства на різних економічних рівнях, що зумовлює актуальність даної теми.

Мета курсової роботи полягає в обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо оптимізації бізнес-процесів використання основних фондів на підприємстві житлово-комунального господарства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розкрити сутність бізнес-процесів та їхній вплив на ефективність роботи підприємства;
- дослідити економічну природу основних фондів і показники їхнього використання;
- провести аналіз фактичного стану та ефективності бізнес-процесів, пов'язаних із експлуатацією основних фондів;
- розробити напрями їх оптимізації, що забезпечать підвищення результативності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси управління використанням основних фондів підприємства житлово-комунального господарства. Предмет дослідження – бізнес-процеси, що забезпечують відтворення, технічне обслуговування, експлуатацію та модернізацію основних фондів.

Інформаційною базою роботи є чинне законодавство України, статистичні дані підприємств ЖКГ, нормативно-технічна документація, звіти та наукові публікації щодо управління основними фондами та бізнес-процесами, звітність підприємства.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для підвищення ефективності використання основних фондів та удосконалення управління виробничими процесами на підприємствах житлово-комунальної сфери.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та роль бізнес-процесів у діяльності підприємства сфери житлово-комунальних послуг

Діяльність підприємств сфери житлово-комунальних послуг (ЖКП) характеризується високою соціальною значущістю, складністю технологічних операцій та необхідністю забезпечення безперебійного, якісного і економічно обґрунтованого надання послуг населенню. У таких умовах ефективне управління бізнес-процесами стає ключовим інструментом підвищення результативності функціонування підприємства, оптимізації витрат і покращення рівня сервісу.

Сутність бізнес-процесів полягає у послідовності взаємопов'язаних дій, які перетворюють ресурси підприємства (матеріальні, фінансові, трудові, інформаційні) у корисний результат для споживача. Функціонування будь-якого промислового підприємства ґрунтується на взаємодії сукупності операцій, які забезпечують створення продукції та її доставлення споживачеві. У сучасній економічній теорії та практиці ці операції розглядаються як бізнес-процеси — цілісні, логічно впорядковані послідовності дій, спрямовані на формування певної цінності для кінцевого споживача або внутрішнього клієнта. Бізнес-процеси формують основу організаційної діяльності: вони описують, як саме здійснюється перетворення ресурсів у результат, що має економічне значення[7].

Бізнес-процес охоплює не лише виконання окремих функцій, а й взаємозв'язки між ними, формуючи наскрізну логіку руху інформаційних, матеріальних та фінансових потоків. На відміну від традиційного функціонального підходу, який зосереджується на окремих підрозділах, процесний підхід дозволяє оцінювати діяльність підприємства з позиції

кінцевого результату та реальної споживчої цінності. Такий підхід забезпечує прозорість операцій, виявлення дублювання функцій, неефективних етапів та «вузьких місць», що перешкоджають безперервному виробничому циклу.

Для підприємств ЖКП таким результатом є якісні комунальні послуги — водопостачання, тепlopостачання, утримання житлового фонду, вивезення відходів, благоустрій територій тощо. Кожен бізнес-процес охоплює певну сукупність операцій: від планування та забезпечення ресурсами до виконання робіт і контролю якості.

Особливість бізнес-процесів у сфері ЖКП полягає в їх безперервності та регулярності, що вимагає чіткої координації між підрозділами, оперативного реагування на аварійні ситуації, системного контролю та цифрової підтримки. Такі процеси мають високий рівень регламентації через державні стандарти та нормативи, проте потребують гнучкості, щоб оперативно адаптуватися до змін у технологіях чи попиті населення[4].

Роль бізнес-процесів у діяльності підприємства ЖКП проявляється у кількох ключових напрямках:

По-перше, вони забезпечують системність та узгодженість роботи всіх структурних елементів підприємства. Завдяки чітко визначеним процесам зменшується дублювання функцій, помилки у взаємодії та нераціональні витрати часу й ресурсів.

По-друге, бізнес-процеси дозволяють підвищити якість комунальних послуг, адже їх стандартизація сприяє дотриманню технологічних норм, підвищує відповідальність виконавців та створює прозорий механізм контролю.

По-третє, ефективне управління процесами допомагає оптимізувати економічну діяльність підприємства, зменшуючи витрати на експлуатацію мереж, ремонт устаткування, закупівлю ресурсів та проведення адміністративних операцій.

По-четверте, бізнес-процеси сприяють підвищенню рівня задоволеності споживачів, адже оптимізація процесів обробки заявок, реагування на аварії чи надання довідкових послуг скорочує час очікування та покращує сервіс.

Окрім того, управління бізнес-процесами виступає важливим інструментом цифрової трансформації підприємств ЖКП. Автоматизація обліку, впровадження CRM-систем, геоінформаційних технологій та електронних сервісів дозволяють структурувати інформаційні потоки та забезпечити прозорість діяльності[16].

Таким чином, бізнес-процеси є фундаментом діяльності підприємства сфери житлово-комунальних послуг, оскільки визначають логіку, ефективність і результативність усіх операцій. Їх належна організація та управління забезпечують стабільність роботи підприємства, конкурентоспроможність на ринку послуг та підвищення якості життя населення.

1.2 Економічна характеристика основних фондів та показники їх використання

Основні фонди займають важливе місце у національному багатстві країни. Уся сукупність наявних виробничих фондів становить найбільшу за питомою вагою частину національного багатства країни – близько 60% . Основні виробничі фонди значною мірою визначають характер матеріально-технічної бази виробничої сфери на різних етапах розвитку економіки. Зростання й удосконалення засобів праці забезпечують безперервне підвищення технічної оснащеності та продуктивності праці персоналу у виробничому процесі [5].

Основні виробничі фонди у виробничому процесі мають деякі особливості:

1. Повністю беручи участь у виробничому процесі, засоби праці лише частково споживаються у кожному його циклі. Вартість основних фондів переноситься на продукти поступово, протягом усього строку їх служби.

2. Перенесена на виготовлений продукт частина вартості основних виробничих фондів, які брали участь у процесі виробництва, втілюються у вигляді вартості виготовленої продукції. Вартість основних виробничих фондів у процесі їх використання набуває подвійного існування: одна її частина продовжує функціонувати у споживній формі засобів праці, а друга – втілюється у створений ними продукт [12].

До основних виробничих фондів належать ті, що беруть участь у процесі виробництва. Вони становлять приблизно 95–98% загальної вартості основних фондів підприємства. Оскільки елементи основних фондів відіграють різну роль у процесі виробництва, велике значення має їх поділ на активну та пасивну частини.

До активної частини основних виробничих фондів належить комплекс машин і механізмів, що беруть безпосередню участь у виробничому процесі (транспортні засоби, устаткування, виробничий інвентар та ін.).

До пасивної частини основних виробничих фондів належить решта видів фондів, що не беруть безпосередньої участі у виготовленні продукту, але необхідні для виробничого процесу (будинки, споруди та ін.). Вони забезпечують нормальне використання активної частини основних виробничих фондів [39].

Для найефективнішого використання основних виробничих фондів підприємству необхідно прагнути досягти оптимального співвідношення між активною та пасивною частинами.

Користуючись наведеним вище угрупованням, можна визначити виробничу структуру основних виробничих фондів. Виробнича структура основних виробничих фондів характеризується питомою вагою кожної групи основних фондів у загальній їхній вартості по підприємству, галузі і промисловості в цілому, що зображена на рис. 1.1 [18].

Структура основних виробничих фондів, як і структура матеріально-технічної бази, має галузевий характер. Залежно від належності до певної

галузі народного господарства підприємство матиме різну питому вагу засобів, які відносять до активної чи пасивної частини. Наприклад, на транспорті транспортні засоби становлять 60–70%; будинки, споруди та передавальні пристрої — 20—25%; силові, робочі машини та устаткування — 3–5%; тоді як в інших галузях народного господарства питома вага транспортних засобів становить 2—4% загальної вартості основних виробничих фондів.

За сукупністю промислових підприємств України в загальному обсязі основних фондів питома вага окремих їх видів останніми роками коливалась у межах: будівель і споруд — 45–47%; машин і устаткування — 40–42%; транспортних засобів — 2,5–3% [10].

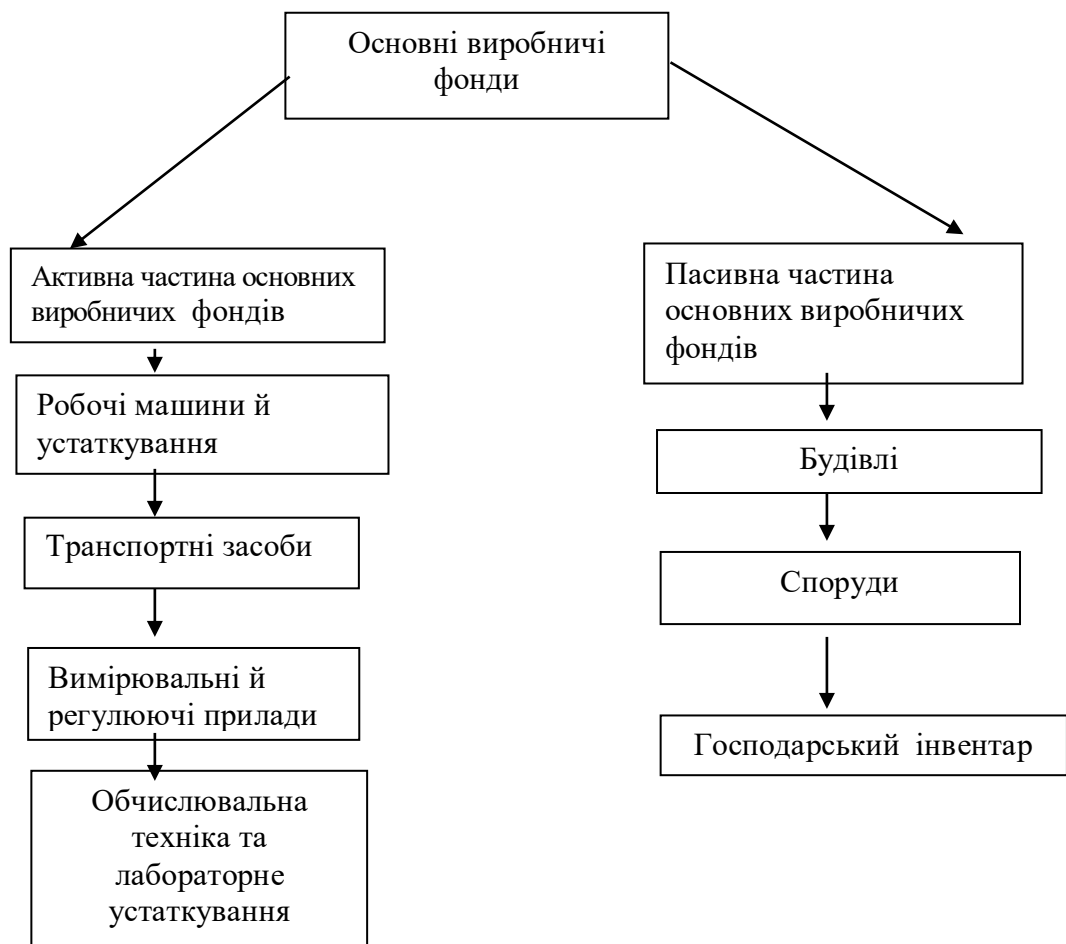

Рис. 1.1. Склад основних виробничих фондів підприємства[13]

В табл. 1.1 Наведені основні показники та формули для розрахунку використання основних виробничих фондів.

Таблиця 1.1

Характеристика показників використання основних виробничих фондів

Показник	Формула для розрахунку	Характеристика
1.Фондомісткість	$\Phi_M = \frac{\Phi_K}{В_{п}}$	Характеризує забезпеченість підприємства основними виробничими фондами.
2. Фондоозброєність	$\Phi_O = \frac{\Phi_K}{Ч}$	Показує величину основних виробничих фондів на одного працівника.
3. Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих фондів у майні підприємства	$K_{р.варт.} = \frac{\Phi_3}{M}$	Відображає питому вагу залишкової вартості основних виробничих фондів у загальній вартості майна підприємства.
4. Коефіцієнт зносу основних виробничих фондів	$K_3 = \frac{З_о}{\Phi_K}$	Показує ступінь зносу основних виробничих фондів.
5. Коефіцієнт придатності основних виробничих фондів	$K_{пр.д.} = 1 - K_3$	Відображає частину основних виробничих фондів, придатну для експлуатації.
6. Коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів	$K_{он.} = \frac{\Phi_в}{\Phi_K}$	Показує частку введених нових основних виробничих фондів у загальній вартості основних виробничих фондів.
7. Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів	$K_{виб.} = \frac{\Phi_у}{\Phi_K}$	Характеризує інтенсивність вибуття основних виробничих фондів.
8. Коефіцієнт приросту основних виробничих фондів	$K_{прир.} = \frac{\Phi_в - \Phi_у}{\Phi_K}$	Показує ступінь збільшення основних виробничих фондів у звітному періоді проти минулого періоду.
9.Фондовіддача	$\Phi_{від.} = \frac{В_{п}}{\Phi_K}$	Характеризує ефективність використання основних виробничих фондів. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних виробничих фондів.
10.Рентабельність основних виробничих фондів	$R = \frac{П_з}{\Phi_K} \times 100\%$	Визначає ступінь використання основних виробничих фондів.

де Φ_K — балансова вартість основних виробничих фондів;

$В_{п}$ — вартість виробленої продукції;

Φ_3 — залишкова вартість основних виробничих фондів;

M — вартість майна підприємства;

- Зо— сума зносу основних виробничих фондів;
 Ч— середньооблікова чисельність працівників;
 Фу — вартість уведених основних виробничих фондів;
 Фв— вартість виведених основних виробничих фондів;
 Кз— коефіцієнт зносу основних виробничих фондів;
 Пз— загальний прибуток підприємства.

Оцінка ефективності використання ОВФ заснована на застосуванні загальної для всіх ресурсів технології оцінки, яка припускає розрахунок і аналіз показників віддачі і місткості. .

При аналізі основних виробничих фондів на підприємстві аналізуються наявність, структура, рух основних виробничих фондів. Основним показником використання основних виробничих фондів є фондовіддача та фондоозброєність.

1.3 Взаємозв'язок ефективності бізнес-процесів із рівнем використання основних фондів

Ефективність бізнес-процесів на підприємстві тісно пов'язана з рівнем використання основних фондів, оскільки саме матеріально-технічна база визначає можливості виконання технологічних операцій, які формують кінцевий результат діяльності. Основні фонди — це технічна основа виробничих процесів, а бізнес-процеси виступають організаційним механізмом їх раціонального та результативного використання. Тому якість управління бізнес-процесами безпосередньо впливає на продуктивність, рентабельність і довговічність основних засобів. Ефективність використання основних фондів на підприємстві безпосередньо визначається якістю організації та реалізації бізнес-процесів, що забезпечують їх експлуатацію, технічне обслуговування, модернізацію та відтворення. Основні фонди, як ключова складова матеріально-технічної бази підприємства, формують основу виробничого потенціалу, але їхній реальний внесок у результативність діяльності залежить від того, наскільки раціонально і

безперебійно функціонують внутрішні процеси. У ситуації, коли процеси організовані неефективно, навіть сучасне та технічно прогресивне обладнання не може бути повністю реалізоване[21].

Взаємозв'язок між бізнес-процесами та використанням основних фондів проявляється насамперед у ступені синхронізації операцій, що забезпечують їх роботу. Чітко регламентовані процеси дозволяють уникати простоїв, зменшувати час налаштування обладнання, забезпечувати своєчасне технічне обслуговування й оперативне виявлення несправностей. Це прямо впливає на показники фондівіддачі, продуктивності устаткування та коефіцієнти використання виробничих потужностей. За умов якісно організованих процесів підприємство отримує змогу продовжувати фактичний строк служби обладнання без втрати його ефективності, мінімізуючи витрати, пов'язані з аварійними ремонтами та незапланованими зупинками.

Важливим аспектом взаємозв'язку є управління процесами відтворення та модернізації основних фондів. Раціонально побудований бізнес-процес інвестиційного планування дозволяє своєчасно оновлювати технічну базу, враховувати темпи морального зносу та потреби ринку. Якщо ж ці процеси є хаотичними чи несистемними, підприємство стикається з надмірною експлуатацією застарілого обладнання, перевищенням нормативних строків служби та зниженням продуктивності. Отже, ефективність процесів щодо планування та реалізації інвестицій визначає технологічну конкурентоспроможність підприємства й забезпечує оптимальне співвідношення між витратами на оновлення та результатами виробництва[12].

Рівень використання основних фондів залежить також від якості інформаційно-аналітичних процесів. Сучасні системи управління бізнес-процесами дозволяють централізовано збирати дані про технічний стан обладнання, інтенсивність його використання та ефективність роботи персоналу. Завдяки цьому підприємство може швидко приймати

обґрунтовані рішення щодо розподілу навантаження між виробничими одиницями, запобігати перевантаженню устаткування та коригувати графіки виробництва відповідно до реальних можливостей. Відсутність якісного контролю за такими параметрами призводить до різкого падіння ефективності, зростання ризиків аварійності й непродуктивних втрат.

Таким чином, ефективність бізнес-процесів визначає результативність використання основних фондів, формуючи умови для їх раціональної експлуатації, мінімізації простоїв та підвищення виробничої віддачі. Оптимізація цих процесів сприяє зміцненню технічного потенціалу підприємства, підвищенню його конкурентоспроможності та забезпечує стабільність виробничих результатів. Від того, наскільки якісно побудована система бізнес-процесів, залежить реальна цінність основних фондів у виробничому циклі та здатність підприємства реагувати на динаміку ринкових вимог[23].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ НА КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Техніко-економічна характеристика комунального підприємства «Тернівське житлово-комунальне підприємство»

Комунальне підприємство «Тернівське житлово-комунальне підприємство» є єдиним підприємством на ринку житлово-комунальних послуг м. Тернівки. Основний вид діяльності підприємства - постачання води, тепла населенню та підприємствам, а також надання послуг з перекачки стокової води і догляд за житловим фондом міста.

Проведемо аналіз техніко-економічної характеристики досліджуємого підприємства.

1. Аналіз об'ємів наданих послуг за період 2023 – 2024 роки

КП «ТЖКП» надає послуги з водопостачання, теплопостачання перекачки стоків та догляд за житловим фондом. Проведемо аналіз об'ємів наданих послуг за період 2023-2024 роки (табл. 2.1).

Аналіз динаміки об'ємів наданих послуг за період 2023 – 2024 роки показав, що:

- по-перше, об'єми надання послуг з водопостачання збільшилися в значній мірі. Так, темп приросту склав 65,5% в грошовому виразі, незважаючи на те, що об'єми перекаченої і поставленої води в оселі міста зменшилися майже на 379 тис.м³.

- по-друге, підприємство відчуло значне зменшення користування послугами з перекачки стокової води. Так, об'єми надання цієї послуги зменшилися майже на 40%, це є наслідком збільшення плати за послугу на 42% (з 1,1 грн/м³ в 2023 році до 1,56 грн/м³ в 2024 році), що в свою чергу викликало зменшення кількості споживачів цієї послуги на 15%;

- по-третє, відбулося скорочення споживання послуг підприємства з теплопостачання на 2,5%, це є наслідком росту попиту та популяризації автономного опалення, що викликає відмову споживачів від централізованого теплопостачання;

- збільшення об'ємів надання послуг з догляду за житловим фондом відбулося на 10,8% не за рахунок збільшення площі житлового фонду, а завдяки збільшенню плати за послуги на 11% (з 0,64 грн/м² в 2023 році до 0,71 грн/м² в 2024 році).

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки об'ємів наданих послуг за період 2023 – 2024 роки

Вид послуги	2023 р.		2024 р.		Абсолютне відхилення		Темп росту, %
	Натур. виразі	тис. грн	Натур. виразі	тис. грн	Натур. виразі	тис. грн	
Водопостачання, всього тис. м ³	1807,6	5784,32	1428,7	9572,29	-378,9	3787,97	165,5
- населення	983,7	3147,84	922,1	6178,07	-61,6	3030,23	196,3
- бюджетніпідпр.	26,5	84,8	22,2	148,74	-4,3	63,94	175,4
- інші споживачі	797,4	2551,68	484,4	3245,48	-313	693,8	127,2
Перекачка стоків, всього тис. м ³	1633,6	1796,96	984,4	1535,66	-649,2	-261,3	-
- населення	997,8	1097,58	932,8	1455,17	-65,0	357,59	132,6
- бюджетніпідпр.	26,4	29,04	22,1	34,47	-4,3	5,43	118,7
- інші споживачі	609,4	670,34	29,5	46,02	-579,9	-624,32	-
Теплопостачання всього, тис. Гкал	67,6	5137,6	60,4	5013,2	-7,2	- 124,4	-
- населення	57,8	4392,8	52,9	4390,7	-4,9	-2,1	-
- бюджетніпідпр.	5,5	418,0	5,7	473,1	0,2	55,1	113,2
- інші споживачі	4,3	326,8	1,8	149,4	-2,5	-177,4	-
Догляд за житловим фондом, тис.м ²	495,2	316,93	494,4	351,02	-0,8	34,09	110,8
Всього наданих послуг, тис. грн..	-	13035,8	-	16472,2	-	3436,4	126,4

2. Аналіз використання трудових ресурсів

Трудові ресурси є однією із складових, яка визначає потенціал и можливості підприємства.

Треба зазначити, що на КП «ТЖКП» існує лінійна організаційна структура (рис. 2.1). При такій організаційній структурі керування кожен.

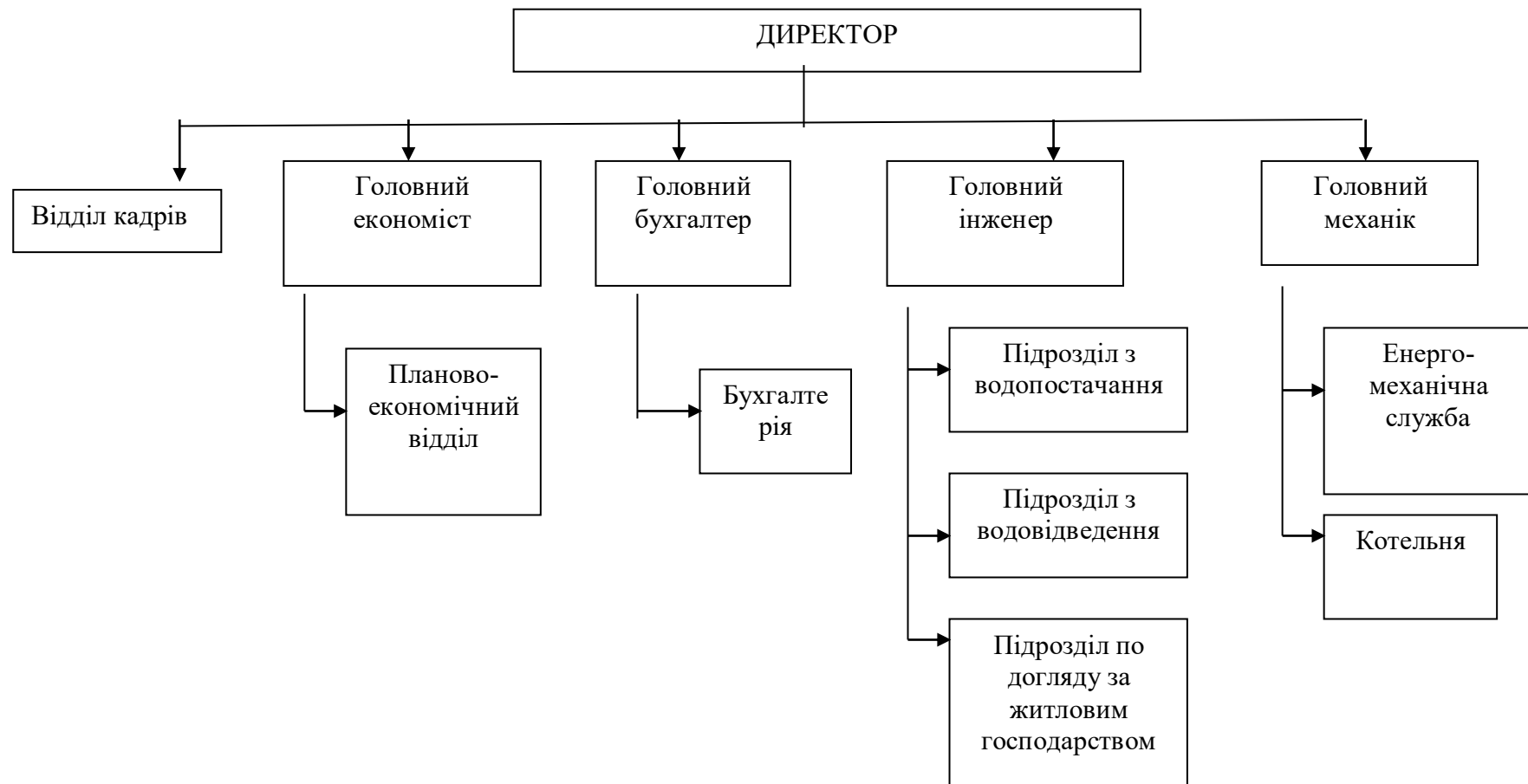

Рис. 2.1 Організаційна структура КП «Тернівське житлово-комунальне підприємство»

підлеглий має тільки одного керівника, який виконує всі адміністративні й спеціальні функції у відповідному структурному підрозділі, що саме собою є перевагою, тому що чіткі взаємини й однозначність команд породжує оперативність підготовки й реалізації управлінських рішень, до того ж у такій структурі ефективно працює система контролю

Проведемо аналіз трудових ресурсів за такою послідовністю:

1. Чисельність робочих

Аналіз динаміки середньооблікової численості робітників за 2007-2008 роки наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки середньооблікової чисельності робітників
за 2023 – 2024 р по КП «ТЖКП»

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення, чол
Чисельність персоналу, всього:	336	331	-5
в тому числі ПВП:	298	290	-8
механіки	67	67	-
електрики	21	18	-3
слюсари	54	54	-
водії	24	20	-4
інженери	59	57	-2
інші робітники	73	74	+1
НПП	38	41	+ 3

В 2024 р. на підприємстві спостерігається зменшення кваліфікованого персоналу на 2% (5 чоловік), що безпосередньо позначається на кінцевих результатах діяльності підприємства та якості наданих послуг населенню.

Керівництву підприємства необхідно проводити набір персоналу, що дасть змогу збільшити об’єм наданих послуг в майбутньому, але й збільшить фонд оплати праці, що в свою чергу збільшить витратну частину діяльності, саме цьому менеджменту необхідно провести оцінку та аналіз ефективності результатів та необхідності заповнення вакантних посад підприємства.

2. Використання робочого часу.

Баланс робочого часу по підприємству «ТЖКП» приведен в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Баланс робочого часу по підприємству за 2023-2024 роки

Показник	Роки		Абсолютне відхилення	Темп росту, %
	2023	2024		
Відпрацьовано, тис. год.	604,8	598,2	-6,6	-
Невідпрацьовано, всього тис. годин втому числі	67,2	66,5	-0,7	-
- щорічні відпустки, тис. годин	56,4	55,6	-0,8	-
- тимчасова непрацездатність	6,8	7,2	+ 0,4	105,9
- учбові відпустки та інші неявки передбачені законодавством	2,8	2,4	-0,4	-
- неявки з дозволу адміністрації	0,8	1,1	+ 0,3	137,5
- прогули	0,4	0,2	- 0,2	-
Фонд робочого часу, тис. годин	672,0	664,7	-7,3	-

У результаті зроблених розрахунків треба зазначити, що фонд робочого часу на підприємстві зменшився на 1,1% в 2024р. (на 7,3 тис. грн.). Головним фактором, що вплинув на зниження фонду робочого часу стало зменшення штату працівників на 5 чоловік. Потрібно відзначити, що на 50,0% скоротилися прогули робітників без причини, що говорить про проведення ефективної кадрової політики на підприємстві. Цьому свідчить і той факт, що в 2024 р. зменшився невідпрацьований час на 1%. Причиною тому стало зменшення щорічних відпусток 0,8 тис. год., а також зменшення часу на навчальні відпустки на 0,4 тис. грн.

Продуктивність праці. Для оцінки рівня продуктивності праці застосовується система узагальнюючих, приватних і допоміжних показників.

Допоміжні показники характеризують витрати часу на виконання одиниці певного виду робіт або обсяг виконаних робіт за одиницю часу.

Найбільш узагальнюючим показником продуктивності праці є середньорічне вироблення продукції одним працюючим.

Винайдемо середньорічну виробітку за 2023 - 2024 роки табл. 2.4

Таблиця 2.4

Аналіз продуктивності праці на КП «ТЖКП» за 2023– 2024 роки

Показник	Роки		Абсол. відхилення	Темп росту, %
	2023	2024		
Об'єм наданих послуг, тис. грн	13035,8	16472,2	3436,4	126,4
Середньооблікова чисельність, чол.	336	331	- 5	-
Продуктивність праці (ПТ), тыс. грн/чол	38,8	49,8	11	128,4

На протязі всього досліджуємого періоду відбувається збільшення продуктивності праці на фоні зменшення об'ємів наданих послуг, а також зменшення середньооблікової чисельності робітників. Таку позитивну тенденцію можна пояснити тим, що на підприємстві періодично оновлюються фонди та використовується більш продуктивна техніка, яка збільшує об'єм наданих послуг за одиницю часу.

Аналіз собівартості й витрат на виробництво послуг

Важливим показником, що характеризує роботу підприємства, є собівартість продукції, робіт, послуг. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Аналіз собівартості продукції має дуже важливе значення. Він дозволяє з'ясувати тенденції зміни даного показника, виконання плану по його рівню, визначити вплив факторів на його приріст, установити резерви й виробити коригувальні заходи щодо використання можливостей зниження собівартості продукції [11].

Об'єктами аналізу даного пункту є елементи витрат, аналіз яких за 2023 - 2024 роки, наведено в табл. 2.5.

Такий аналіз дозволить скласти структуру всіх витрат, що виявить частки тих або інших витрат у загальній сумі витрат. Цей крок необхідний для наочного подання кожної груп витрат, з метою спрощення їхнього аналізу й оптимізації їхньої структури.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки витрат на виробництво за елементами витрат
на КП «ТЖКП» за 2023 – 2024 роки, тис. грн.

Елементи витрат	Роки		Абсолютне відхилення	Темп росту, %	Структура витрат, %	
	2023	2024			2023	2024
Матеріальні витрати	9507,0	9208,1	- 298,9	-	67,1	70,4
Витрати на оплату праці	2638,9	2009,5	- 629,4	-	18,6	15,4
Відрахування на соціальні заходи	957,7	732,1	- 225,6	-	6,8	5,6
Амортизація	629,0	604,5	- 24,5	-	4,4	4,6
Інші операційні витрати	430,8	519,2	88,4	120,5	3,1	4,0
Всього	14163,4	13073,4	- 1090,0	-	100,0	100,0

На протязі досліджуємого періоду 2023 – 2024 роки спостерігається тенденція зменшення витрат за всіма статтями, це пояснюється зниженням обсягів послуг, що надаються, а також зменшенням загальнооблікової численності працівників підприємства.

Для подальшої мінімізації затратної частини комунального підприємства «ТЖКП» доцільно впроваджувати такі заходи:

- комплекс заходів щодо більш раціонального використання матеріальних ресурсів та зниженню матеріаломісткості надаваних послуг, впровадження нової техніки, що дозволяє більш економніше використовувати паливо та енергію;

- заходи, які пов'язані з поліпшенням організації виробництва та праці (поліпшення обслуговування процес виробництва послуги; своєчасне матеріально-технічне забезпечення, зниження витрат на транспортування необхідної техніки та матеріалів);

- заходи, що пов'язані з поліпшенням використання робочої сили (підтримка оптимальної чисельності персоналу, забезпечення випередження росту продуктивності праці порівняно з середньою заробітною платнею, поліпшення умов праці, механізація й автоматизація всіх процесів при наданні послуг; забезпечення мотивації високопродуктивної праці та робітників).

2.2 Аналіз та оцінювання ефективності бізнес-процесів, пов'язаних із використанням основних фондів

Основні фонди - кошти праці, що беруть участь у багатьох виробничих циклах, що зберігають свою натуральну форму протягом усього терміну служби й переносять свою вартість на продукт що виготовляється частинами у вигляді амортизаційних відрахувань. Очікуваний строк корисного використання - більше 1 року [20].

В табл. 2.9 представлені склад та структура (рис.2.2) основних виробничих фондів КП «ТЖКП» по групах за 2023 - 2024 роки.

Таблиця 2.6

Склад та структура основних виробничих фондів КП «ТЖКП»
за 2023 - 2024 роки, тис. грн.

Група фондів	2023 рік		2024 рік		Абсолютне відхилення	
	Значення	Структура, %	Значення	Структура, %	Значення	Структура, %
Споруди, будівлі	154358,2	63,5	149114,1	52,8	-5244,1	- 10,7
Машини й устаткування	83620,8	34,4	126521,1	44,8	42900,3	10,4
Транспортні засоби	2430,8	1,0	4518,6	1,6	2087,8	0,6
Інструменти, прилади, інвентар	1458,5	0,6	1412,1	0,5	-46,4	-0,1
Малоцінні активи	1215,4	0,5	847,2	0,3	-368,2	-0,2
Всього	243083,7	100	282413,1	100	39329,4	-

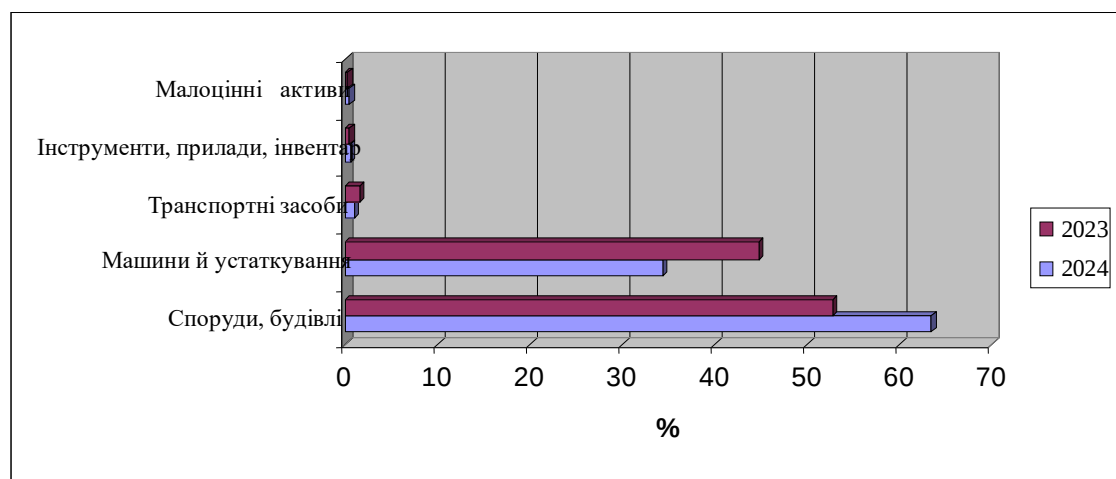

Рис. 2.2 Динаміка структури основних виробничих фондів КП «ТЖКП»

Найбільша питома вага в структурі основних виробничих фондів (ОВФ) на протязі двох періодів займає група «Споруди, будівлі» - більш ніж 50%. До цієї статті були віднесені споруди поверхневого комплексу, допоміжні споруди, споруди адміністративного управління. Треба відзначити, що в 2023 році відбулося зниження вартості фондів за цією групою, що пов'язано із вибуттям по причині значного морального та матеріального зносу будівлі котельно-компресорної станції.

Питома вага в загальній вартості ОВФ підприємства групи «Машини й устаткування» складає 35 – 45%. До того ж спостерігається тенденція збільшення вартості фондів цієї групи, про це свідчить темп росту ОВФ, який склав 50% за період 2023 – 2024 роки. Безпосередньо така динаміка позитивно позначиться на виробничих результатах підприємства, так як це свідчить про те, що відбувається періодичне оновлення фондів (впровадження більш продуктивного, енерго- та паливноекономного устаткування) й списання застарілих машин, устаткування, верстатів, які значно підвищують собівартість продукції й є тягарем для підприємства.

Для узагальнюючої характеристики ефективності використання основних виробничих фондів служать показники фондовіддачі та фондоємності.

Аналіз ефективності використаних основних виробничих фондів підприємства наведені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз ефективності використання основних виробничих фондів

КП «ТЖКП» за 2023 – 2024 роки

Показник	Роки		Абсолютне відхилення	Темп росту, %
	2023	2024		
Об'єм наданих послуг, тис. грн.	13035,8	16472,2	3436,4	126,4
Вартість машин та устаткування, тис. грн	83620,8	126521,1	42900,3	151,3
Середньооблікова чисельність робітників підприємства, чол	336	331	- 5	-
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	193666,2	229617,0	35950,8	118,6

Продовження табл. 2.7

Фондовіддача	0,067	0,072	0,005	107,5
Фондоємність	14,9	13,9	- 1	-
Фондоозброєність	576,4	693,7	117,3	120,4
Машиноозброєність	248,9	382,2	133,33	153,6

Таким чином, треба зазначити, що виробництво на підприємстві є доволі фондоємним, тобто на виробництво 1 грн. послуг підприємство витрачає біля 14 грн. основних виробничих фондів, що беруть участь в процесі надання послуги. Адже за період, що аналізується відбувається скорочення цього показника більш ніж на 7%, що призводить до зниження собівартості послуг, що надаються. Також на підприємстві доволі низький рівень фондовіддачі, тобто на кожную гривню вкладених коштів в виробничі фонди припадає біля 0,07 грн вартості послуг.

Також спостерігається ріст фондоозброєності на 20,4% та машиноозброєності праці робітників на 53,6%. З одного боку такий процес є позитивним, так як відбувається механізація й автоматизація праці робітників, а як наслідок ріст продуктивності, але з іншого боку – є процесом негативним, так як сприяє на збільшення витрат на ремонт, утримання та обслуговування тієї частини фондів, що інтенсивніше бере участь в процесі надання послуги.

Дослідження та аналіз виробничих фондів підприємства показав декотрі недоліки у політиці організації праці, для усунення яких необхідно впровадити декотрі заходи:

- по-перше, треба продовжувати політику вилучення застарілих, непродуктивних та зношених фондів, та введення в експлуатацію нового устаткування, що дозволить не тільки підвищити рівень фондовіддачі, а й об'єм наданих послуг, а головне їх якість;

- по - друге використання більш прогресивних форм і методів організації виробництва, що дозволить впровадити й використовувати високопродуктивне устаткування.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА КП «ТЖКП»

Ефективна експлуатація основних фондів є одним із ключових чинників стабільної роботи підприємств житлово-комунального господарства (ЖКГ), оскільки саме технічна база забезпечує можливість надання якісних послуг споживачам. В умовах зношеності інженерних мереж, обмеженості фінансових ресурсів та підвищених вимог населення до якості комунальних послуг актуальним є впровадження сучасних підходів до оптимізації бізнес-процесів використання основних фондів.

Оптимізація цих процесів спрямована на удосконалення організації робіт, підвищення продуктивності обладнання, скорочення витрат, підвищення надійності інфраструктури та мінімізацію аварійності. Нижче наведено ключові напрями та механізми, реалізація яких дасть можливість підприємству ЖКГ досягти суттєвих покращень у сфері управління основними фондами[18].

Одним із пріоритетних напрямів є модернізація системи технічного обслуговування та ремонту, що дозволяє запобігати аварійним поломкам і продовжувати строк експлуатації обладнання. Для цього доцільно:

- перейти від реактивного ремонту до превентивного та планово-попереджувального обслуговування;
- впровадити цифрові системи моніторингу технічного стану обладнання, мереж та транспортних засобів;
- використовувати діагностичні технології (тепловізійна зйомка, ультразвукові аналізатори, датчики тиску та витратоміри) для виявлення відхилень на ранніх етапах;
- оптимізувати графіки ремонтів з урахуванням реального завантаження фондів.

Це дозволить зменшити аварійність, уникнути тривалих простоїв, підвищити стабільність функціонування техніки та мереж

Упровадження цифрових рішень є одним із найефективніших шляхів підвищення якості управління основними засобами в підприємствах ЖКГ.

Серед ключових інструментів:

- GIS-системи (геоінформаційні технології) для картографування інженерних мереж, фіксації місць аварій та контролю інфраструктури;
- SCADA-системи для автоматизованого керування технологічними процесами водо- та теплопостачання;
- CRM-системи та електронні сервіси для оптимізації роботи з клієнтами, обробки заявок та контролю виконання робіт;
- Системи GPS-трекінгу комунальної техніки для контролю маршрутів та зменшення нераціонального використання транспорту.

Цифровізація створює умови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, зниження витрат на облік і моніторинг, а також підвищує прозорість діяльності підприємства[10]

Оскільки значна частина основних фондів підприємства ЖКГ (насосні станції, котельні, системи водопостачання) є енергомісткою, важливим є підвищення енергоефективності. Це можливо через:

- модернізацію насосного та теплотехнічного обладнання;
- встановлення частотних перетворювачів для регулювання навантаження;
- впровадження автоматизованих систем контролю споживання енергоресурсів;
- зниження втрат у мережах через заміну зношених труб, теплоізоляцію та реконструкцію систем.

Раціональне використання енергоресурсів дозволяє знизити собівартість послуг та підвищити економічну ефективність підприємства.

Людський фактор залишається важливим елементом у структурі управління основними фондами. Для підвищення ефективності варто:

- розробити та впровадити оптимізовані регламенти бізнес-процесів для різних видів робіт;
- забезпечити системне навчання персоналу з використання сучасних технологій, обладнання та програмного забезпечення;
- удосконалити процеси внутрішньої комунікації та взаємодії між підрозділами;
- застосовувати мотиваційні механізми для підвищення відповідальності та ефективності працівників.

Підготовлений персонал здатний забезпечити правильну експлуатацію обладнання та запобігти зайвим втратам[12].

Оптимізація бізнес-процесів неможлива без оновлення технічної бази. Пріоритетними є:

- модернізація зношених інженерних мереж (водопровід, каналізація, теплотраси);
- закупівля енергоефективного обладнання та нової комунальної техніки;
- використання альтернативних та відновлюваних джерел енергії;
- залучення інвестицій, грантів та програм державно-приватного партнерства для технічного переоснащення.

Модернізовані фонди забезпечують стабільність і зменшують витрати на ремонт та обслуговування.

Для підвищення ефективності управління необхідним є створення системи комплексного моніторингу, що включає:

- аналіз коефіцієнтів використання обладнання, мереж та транспортних засобів;
- оцінку технічного стану фондів за індикаторами зносу, надійності та продуктивності;
- застосування показників економічної ефективності — фондівіддача, рентабельність основних засобів, витрати на ремонт;

- використання ВІ-систем та аналітичних платформ для прогнозування потреб у ремонті та заміні обладнання.

Аналітичний підхід дозволяє приймати стратегічно обґрунтовані рішення щодо управління активами[9].

Оптимізація бізнес-процесів використання основних фондів на підприємстві житлово-комунального господарства є комплексним процесом, що включає технічні, організаційні, управлінські та цифрові заходи. Реалізація запропонованих напрямів дозволяє:

- підвищити продуктивність і надійність основних фондів;
- зменшити витрати на їх експлуатацію та ремонт;
- забезпечити стабільне та якісне надання послуг населенню;
- підвищити конкурентоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Такий підхід створює основу для сталого розвитку підприємств ЖКГ та відповідає сучасним вимогам до ефективності та прозорості їх діяльності.

ВИСНОВКИ

В процесі проведення дослідження було розглянуто теоретичні засади, сучасні тенденції та практичні аспекти управління бізнес-процесами використання основних фондів на підприємстві житлово-комунального господарства. Отримані результати дозволяють сформулювати низку узагальнень і висновків, що підтверджують важливість оптимізації бізнес-процесів для підвищення ефективності діяльності підприємств сфери ЖКГ.

По-перше, встановлено, що бізнес-процеси є ключовою структурною складовою діяльності будь-якого підприємства, оскільки вони визначають послідовність операцій, які формують кінцевий продукт або послугу. Для підприємств житлово-комунального господарства, що працюють у умовах високої соціальної відповідальності та необхідності безперервного надання послуг, бізнес-процеси виступають основою стабільності, якісного обслуговування населення та раціонального використання ресурсів.

По-друге, доведено, що ефективність бізнес-процесів безпосередньо впливає на рівень використання основних фондів підприємства. Раціональне планування, чітка організація, стандартизація та цифрова підтримка процесів сприяють зменшенню простоїв обладнання, зниженню аварійності, оптимізації витрат на ремонт та технічне обслуговування, а також підвищенню продуктивності техніки та інфраструктури.

По-третє, проведений аналіз показав, що значна частина основних фондів підприємств ЖКГ є фізично зношеною, морально застарілою та потребує модернізації. Тому оптимізація бізнес-процесів повинна супроводжуватися технічним оновленням, впровадженням енергоефективного обладнання та сучасних методів управління активами.

По-четверте, у роботі визначено основні шляхи оптимізації бізнес-процесів використання основних фондів, серед яких: цифровізація та автоматизація управлінських процедур, удосконалення системи планово-попереджувальних ремонтів, запровадження ефективних інструментів

контролю та аналітики, підвищення кваліфікації персоналу, енергозбереження та модернізація технічної бази. Запропоновані напрями дозволяють забезпечити більш раціональне використання ресурсів, скорочення витрат та підвищення якості комунальних послуг.

По-п'яте, реалізація сформульованих рекомендацій сприятиме підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства ЖКГ, оскільки оптимізовані бізнес-процеси є важливим фактором зміцнення фінансової стійкості, зниження собівартості послуг, підвищення рівня задоволеності споживачів та покращення конкурентних позицій підприємства на ринку комунальних послуг.

Таким чином, удосконалення бізнес-процесів використання основних фондів повинно розглядатися як стратегічний напрям розвитку підприємств житлово-комунального господарства. Комплексний підхід до оптимізації, що поєднує організаційні, технічні та управлінські інновації, забезпечить стабільне функціонування підприємства, ефективне використання його ресурсів та високий рівень надання житлово-комунальних послуг у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безус, В.О. Енергетичний менеджмент як інструмент підвищення ефективності функціонування господарського комплексу міста. Стратегія сучасного розвитку України: синтез правових, освітніх та економічних механізмів : колективна монографія / за заг. ред. професора Г. В. Старченка. Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій». 2022. С. 50–66.
2. Бутко М. П., Бутко А. М. Менеджмент підприємств житлово-комунального господарства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 312 с.
3. Виноградова О. В. Управління основними фондами підприємства: теорія і практика. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 228 с.
4. Гриньова В. М., Шаповал В. М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Знання, 2019. 543 с.
5. Дороніна М. С., Кузьмін О. Є. Управління бізнес-процесами: підручник. Львів: «Новий Світ–2000», 2022. 416 с.
6. Житлово-комунальне господарство України: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / За ред. О. М. Алімової. Київ: НІСД, 2020. 384 с.
7. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління . Монографія О.В.Димченко. Харків 2019.
<http://eprints.kname.edu.ua/16989/1/%D0%94%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення – 18.11.2025 р)
8. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 № 2189-VIII.
9. Ковальчук Т. Т. Економіка і організація обслуговування у сфері ЖКГ. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 276 с.
10. Козловський С. В. Модернізація інженерної інфраструктури підприємств ЖКГ: теорія та практика. Дніпро: Пороги, 2021. 254 с.

11. Котлер П., Армстронг Г. Основи маркетингу. Київ: Вільямс, 2020. 672 с.
12. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Економіка підприємства: сучасний курс. Львів: «Магнолія 2006», 2021. 520 с.
13. Линник О. Ф., Пархоменко В. В. Технічна експлуатація та ремонт інженерних мереж: навч. посіб. Харків: ХНУМГ ім. О. Бекетова, 2022. 298 с.
14. Мельник С. М. Розвиток конкурентного середовища на ринках житлово-комунальних послуг в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг» / С. М. Мельник. К., 2018. 23 с
15. Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. Основи менеджменту. Київ: Вільямс, 2020. 704 с.
16. Мирза С. Щодо питання про визначення поняття житловокомунальної послуги. *Вісник УВС*. 2019. Вип. 27. С. 350-355
17. Наумов О. Б. Управління інноваційним розвитком підприємств: монографія. Київ: КНЕУ, 2021. 356 с.
18. Портер М. Конкуренція: міжнародне видання. Київ: Основи, 2019. 608 с.
19. Про затвердження Стратегії розвитку житлово-комунального господарства на 2022–2027 роки : проект Розпорядження Кабінету Міністрів України. (2021). URL: <https://is.gd/xYiENP> (дата звернення - 18.11.2025 р)
20. Проблеми житлово-комунального сектора в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osbbua.org/2010/07/problemszhytlovo-komun> (дата звернення - 18.11.2025 р.)
21. Савчук В. П. Управління основними засобами підприємства: практичний аспект. Київ: КНЕУ, 2020. 192 с.
22. Сахно І. М., Лисенко В. І. Ефективність функціонування підприємств ЖКГ в умовах реформування: монографія. Полтава: ПНПУ, 2022. 264 с.

23. Тарасенко І. О. Управління бізнес-процесами підприємства: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2019. 340 с.

24. Яковлєв В. А. Основи управління технічними системами у сфері ЖКГ. Запоріжжя: КПУ, 2021. 221 с.